

İLKOKUL 3. SINIFLARDA SÖZ VARLIĞININ GELİŞTİRİLMESİ ÜZERİNE BİR EYLEM ARAŞTIRMASI*

Serpil DEMİRCİ**

Bayram BAŞ***

Özet

Bu araştırmada eylem araştırması kapsamında 3. Sınıf öğrencilerinin söz varlığı gelişimi ile ilgili öneri niteliğinde etkinlikler hazırlanmış ve uygulanmıştır. Araştırmanın temel amacı, ilkokul 3. Sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullandıkları söz varlığı unsurlarını tespit etmek ve kelime öğrenme stratejilerine uygun geliştirilen etkinliklerin öğrencilerin mevcut söz varlığı kullanımları üzerinde nasıl bir değişiklik yarattığını belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada kelime öğrenme stratejileri kullanılarak 10 etkinlik geliştirilmiş ve etkinlikler ders planlarına dönüştürülmüştür. Ayrıca her etkinlik için çalışma formları hazırlanmış ve ders planları ile birleştirilerek araştırmaya kılavuzluk edebilecek Söz Varlığı Geliştirme Kitabı oluşturulmuş ve 10 hafta boyunca bu etkinlikler öğrencilere uygulanmıştır. Araştırmada öğrencilerin sürecin başında ve sonunda olmak üzere 4.535 kelimeye karşılık 5.579 kelime; 6 ikilemeye karşılık 51 ikileme ve 16 deyim karşılık 77 deyim yazılı anlatımlarında kullandıkları tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin son test kompozisyon uygulamalarında öğrenimi gerçekleştiren hedef kelimelerden 23 tanesini, ikilemelerden 5 tanesini, deyimlerden 4 tanesini üretici söz varlığına katarak kullanmayı tercih ettikleri gözlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Söz varlığı unsurları, eylem araştırması, kelime öğretimi, kelime öğrenme stratejileri, kelime öğrenme etkinlikleri

* Bu makale Doç. Dr. Bayram Baş danışmanlığında Serpil Demirci tarafından hazırlanan “İlkokul 3. Sınıflarda Hedef Söz Varlığının Geliştirilmesi Üzerine Bir Araştırma” adlı yayımlanmamış yüksek lisans tezinden özetlenerek üretilmiştir.

** Yüksek Lisans Öğrencisi; İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

*** Doç. Dr.; Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü.

A RESEARCH ON THE IMPROVEMENT OF A TARGET VOCABULARY FOR THE THIRD GRADE PRIMARY SCHOOL STUDENTS*

Serpil DEMİRÇİ**
Bayram BAŞ***

Abstract

In this research, advisory activities on the improvements of the third grade primary school students on vocabulary are prepared and practised within the scope of action research. The basic purpose of the research is to identify the vocabulary components primarily used by the third grade primary students in written expressions. To determine what kind of changes can arise from the activities appropriately developed for the vocabulary learning strategies on the usage of the existing vocabulary of the students. In line with this purpose, 10 activities have been developed by using of the strategies for learning lexical meaning and all of these activities are included into the lesson plans. Likewise, work forms are prepared for each of the activities and The Vocabulary Improvement Book, able to guide to the research, is composed and united to the lesson plans and has been applied to the students for ten weeks. From the beginning to the end of the research, it has been observed that the students have used 5579 equivalent for 4535 words; 51 equivalent reiteratives for 6 reiteratives; 77 equivalent idioms for 16 idioms in their written expressions. And what is more, it has been observed that the students have preferred using the 23 of the targeted vocabulary, 5 of reiteratives, 4 of idioms all of which they have learned recently, by putting into their generative vocabulary in their latest composition practices.

Key words: Target vocabulary, vocabulary elements, vocabulary teaching, vocabulary learning strategies, vocabulary learning activities

1. Giriş

Dil birikiminin oluşturulmasında en önemli unsurlardan biri söz varlığıdır. Söz varlığının tanımı yapılırken çeşitli görüşler ortaya konmaktadır. TDK sözlüğü (2005)

* This study was produced from master thesis prepared by Serpil DEMİRÇİ and consulted by Assoc. Prof. Dr. Bayram Baş, titled "A Research on The Improvement of The Target Vocabulary for The Third Grade Primary School Students".

** Graduate Student, Istanbul Aydın University, Social Sciences Institute.

*** Assoc. Prof. Dr., Yıldız Teknik University, Faculty of Education, Department of Turkish Education

söz varlığını, “Bir dildeki sözlerin bütünü, söz hazinesi, söz dağarcığı, sözcük hazinesi, kelime hazinesi, kelime kadrosu, vokabüler” biçiminde tanımlamaktadır. Ak-san, (2004,7) ise söz varlığının yalnızca o dilin sözcükleriyle değil deyimlerin, kalıp sözlerin, kalıplaşmış sözlerin, atasözlerinin, terimlerin ve çeşitli anlatım kalıplarının oluşturduğu bir bütün olarak düşünülmesi gerektiğini belirtmiştir. İnsana ait düşünce dünyasının sınırlarını da çizen söz varlığı, her unsurun yapboz parçası olduğu bir resim gibi düşünülürse söz varlığı oluşumu insanın doğumundan başlayıp gelişim dönemleri boyunca devam eder. Zamanla birikerek tamamlanan yapboz parçalarının sayısı ve kalitesi ise insanın çevresi ve eğitim hayatındaki yaşantıları ile netleşir.

Söz varlığının geliştirilmesi konusu anadili öğretiminin en önemli çalışmaları arasında yer alır. Dört temel dil becerisi içinde yer alan okuma ve dinleme, anlama; konuşma ve yazma ise anlatma ile ilgilidir. Söz varlığının geliştirilmesi ile dil becerilerinin geliştirilmesi arasında sıkı bir ilişki söz konusudur. “İlkokul eğitimi almış bir kişi okuduklarını ve dinlediklerini tam ve doğru anlayacak kadar okuma ve dinleme becerisi; duygularını, isteklerini, bilgilerini tam ve doğru anlatacak kadar konuşma ve yazma becerisi ve bütün bunları sağlayacak düzeyde bir kelime hazinesi kazanmalıdır” (Karadağ ve Kurudayıoğlu, 2010,425). İnsan, dil becerileri aracılığıyla kendini ifade ederken sahip olduğu kelime hazinesi sınırları içinde yer alan kelimeleri kullanır. “Bireyin kullandığı kelimelerden oluşan kendine ait bir sözlüğü vardır. Kelime hazinesi ile kastedilen bireyin beyninde bulunan zihinsel bir sözlük olmasıdır. Birey okuma dinleme yoluyla edindiği ve hafızasında depoladığı sözcük dağarcığından yerine, zamanına ve ihtiyaca göre yararlanarak toplumsal varlığını devam ettirmektedir” (Türkyılmaz, 2013, 25).

Söz varlığını oluşturan en önemli unsurlarından biri olan kelimeleri öğrenme aynı zamanda birçok zihinsel sürecin oluşturulmasında da kolaylık sağlar. “Kelimeler, duyma, düşünme, algılama, öğrenme, karşılaştırma, anlamlar oluşturma gibi zihinsel süreçlerin oluşturulmasında önemli bir araçtır. Birey her yaşta ana diline ait kavramlar edinirken anadiline ait kavramlar aracılığıyla da yaşadığı kültürün hazzını duyar. Bu bakımdan her yaşta her dönemde eğitim sürecinde kelime öğretimi önem kazanmaktadır” (Karadüz ve Yıldırım, 2011, 964).

1.2. Kelime Öğretiminde Kullanılan Stratejiler

Kelime öğretimi çalışmalarında çeşitli stratejilerin bir arada kullanılması kelimenin anlam ve şekil bakımından öğrenilmesinde oldukça önemlidir. Ancak bu şekilde kelimenin tüm boyutları ile (genişlik, derinlik, ağırlık) öğrenilmesi ve öğrenilen kelimelere işlerlik kazandırılması mümkün olabilir. Karadağ (2013, 101-102), kelime öğrenme stratejilerini dört başlıkta incelemiştir. Bu stratejileri ise şu şekilde sınıflandırmıştır:

1. Bilinmeyen bir kelime ile karşılaşıldığında, kelime anlamını çözmek için kullanılacak stratejiler:

- a. Kelimenin içinde bulunduğu bağlama başvurma.
- b. Kelimeyi başka ifade, cümle ve metin bağlamında arama.
- c. Şekil bilgisi (morfoloji) farkındalığı kullanma.

d. Tahmin etme.

e. Sözlük kullanma.

2. Kelime anlamını kesinleştirmek ve kelime hazinesini derinleştirmek için kullanılacak stratejiler:

a. Bağlam üretme.

b. Metinler arası okuma.

c. Kelime defteri/sözlüğü oluşturma.

d. Kavram haritası oluşturma.

3. Yeni kelime ve kavram öğrenmek için kullanılacak stratejiler:

a. Dil farkındalığı kazanma.

b. İletişime açık olma.

c. Dinleme ve okuma alışkanlığı kazanma.

İlkokullarda kelime öğretimine yönelik etkinliklerin arttırılması ve sınırlarının genişleterek diğer unsurları da (ikileme, deyim ve atasözü) içeren etkinliklerle desteklenmesi öğrencilerin söz varlığı gelişimine olumlu katkılar sağlar. Gül (2009, 84), her ne şekilde olursa olsun kelime öğretiminin etkinlikler yoluyla yapılmasının kelime hazinesi ve kavram gelişimini etkilediğini belirtmektedir. Ayrıca tüm söz varlığı unsurlarının içinde yer aldığı etkinliklerin tasarlanması ve uygulamaya konması öğretmenlere kılavuzluk ederek sınıflarda yapılan uygulamaların çeşitlenmesine katkı sağlar. Bu durumdan hareketle araştırmada önerilen kelime öğrenme stratejileri kullanılarak etkinlikler geliştirilmiştir. Araştırmada tasarlanan etkinliklerin ilkokul 3. sınıf öğrencilerinin söz varlığı kullanma becerileri üzerinde nasıl bir değişiklik yaptığı sorusuna cevap aramaktadır. Bunun yanında araştırmanın alt problemleri ise şu şekilde sıralanabilir:

1. İlkokul 3. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersi etkinliklerinde söz varlığını kullanma durumları nedir?

2. Kelime öğrenme stratejilerine yönelik etkinliklerin, ilkokul 3. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersi etkinliklerinde yeni öğrendiği kelimeleri kullanımlarında nasıl bir değişikliğe neden olmaktadır?

3. Kelime öğrenme stratejilerine yönelik etkinliklerin, ilkokul 3. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersi etkinliklerinde ikilemeleri kullanımlarında nasıl bir değişikliğe neden olmaktadır?

4. Kelime öğrenme stratejilerine yönelik etkinliklerin, ilkokul 3. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersi etkinliklerinde deyim kullanımlarında nasıl bir değişikliğe neden olmaktadır?

5. Kelime öğrenme stratejilerine yönelik geliştirilen etkinliklerin sonunda ilkokul 3. sınıf öğrencilerinin Türkçe dersi etkinliklerinde söz varlığını kullanma durumlarında bir fark var mıdır?

2. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, araştırma süreci, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin analizi, geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada, geliştirilen etkinlikler sonrası öğrencilerin kullandığı söz varlığı unsurlarındaki değişim süreç olarak incelenmiştir. Karmaşık ve zor bir sürecin incelenmesi hedeflendiği için araştırmada nitel araştırma desenlerinden eylem araştırması kullanılmıştır. Eylem araştırmasının seçilmesinde öğrencilerin kullandığı mevcut söz varlığı kullanımlarında kelime öğrenme stratejileri ile hazırlanan etkinlikler sonrası yaşanan değişiklikler bir süreç olarak incelenecek olması etkili olmuştur.

2.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmada, çalışma grubunun oluşturulmasında nitel araştırmanın amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. “Ölçüt örnekleme yöntemindeki temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. (Yıldırım ve Şimşek, 2013, 140). Çalışma grubu oluşturulurken öğrencilerin;

- a. İlkokul üçüncü sınıf öğrencisi olması,
- b. Yazma çalışmalarında istekli olması,
- c. Yazma çalışmalarında söz varlığı unsurlarını kullanım düzeylerinde benzerlikler olması,
- d. Zihinsel ve fiziksel gelişim yönüyle sorunlarının olmaması, ölçüt olarak belirlenmiştir.

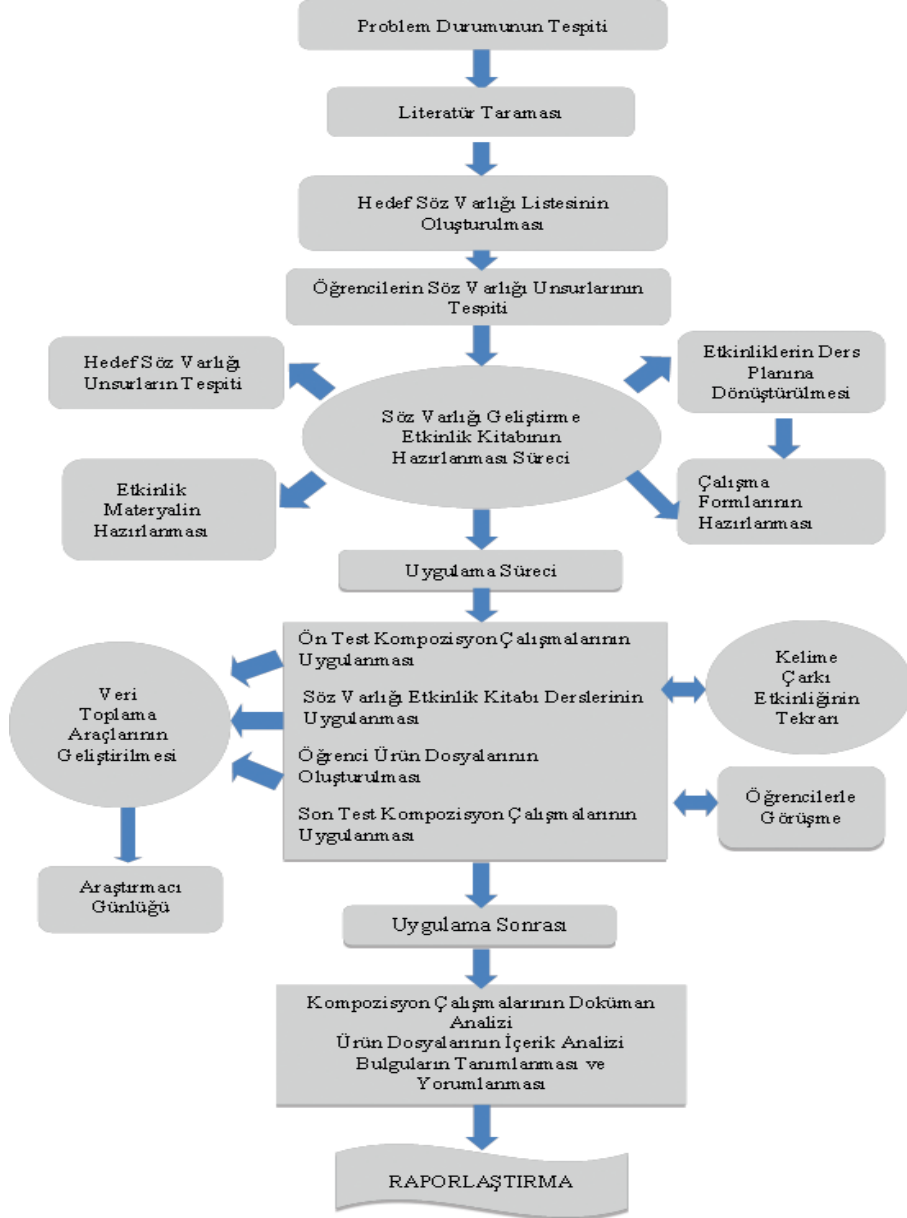
Belirlenen bu ölçütler doğrultusunda ve araştırmacı sınıf öğretmeninin izlenimleri ve değerlendirmeleri sonucunda 10 kız öğrenci 10 erkek öğrenci çalışma grubuna seçilmiştir. Çalışma grubuna seçilen öğrenciler İstanbul İli Bağcılar İlçesi Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı bulunan Vali Cahit Bayar İlkokulunda öğrenim görmektedirler.

2.3. Problemin Tespiti ve Araştırma Sorusunun Belirlenmesi

Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun Türkçe dersi yazma ve konuşma çalışmalarında söz varlığı unsurlarını fazla kullanmadığı görülmüş ve nedenleri araştırılmıştır. Öğrencilerin Çalışma Kitabı etkinliklerinde söz varlığı unsurlarından sadece kelime ve anlamları üzerine çalışmalarla karşılaştıkları dolayısıyla yazma ve konuşma çalışmalarında sadece kelime kullanıma ağırlık verdikleri ve ikileme, deyim vb. unsurları tercih etmedikleri derslerde yapılan çalışmalarda gözlemlenmiştir. Bu sebeple eylem araştırması kapsamında 3. Sınıf öğrencilerin söz varlığını geliştirmeye yönelik etkinliklerin hazırlanıp uygulanmasına karar verilmiştir.

2.4. Eylem Planının Geliştirilmesi ve Araştırma Süreci

Araştırmanın eylem planı ve araştırmanın döngüsel süreci aşağıda gösterilmiştir.

Şekil 1: Eylem Planı

2.4.1. Öğrencilerin Yazılı Anlatımlarında Kullandığı Söz Varlığı Unsurlarının Tespiti

Araştırmada, ilk olarak çalışma grubundaki öğrencilerin her birinin söz varlığı unsurları kullanım düzeylerini tespit etmek amacıyla bilgilendirici, öyküleyici ve betimleyici anlatıma dayalı konular belirlenmiştir. Üç ana uygulamada üçer tane konu seçilmiş ve yazı formu halinde öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrencilerin yazılı çalışmalarından toplam 60 adet yazılı veri toplanmıştır.

2.4.2. Hedef Söz Varlığı Listesinin Oluşturulması

Türkçe derslerinde sınıf düzeylerine göre bilinmesi gereken ortak bir kelime hazinesi belirlenmediği için ve söz varlığı unsurları ediniminin rastlantıya bırakılmaması açısından Özgün Yayınları İlkokul 3. Sınıf Türkçe ders kitabında bulunan 8 okuma metni ve 2 dinleme metnindeki söz varlığı unsurları incelenmiştir. Göğüş'ün (1978, 363) "Öğrenilecek sözcükler başlıca okuma parçalarından, özgür okuma yapıtlarından, yazma ödevlerinden, konuşmalardan, ders programlarından çıkarılmalıdır. Bunlarda sözcük, kendi doğal ortamı içindedir ve anlam sınırları bellidir" düşüncesinden hareketle hedef söz varlığı listesinin ders kitabında yer alan okuma parçalarından seçilmesine karar verilmiştir. Okuma parçalarında yer alan 135 adet kelime, 10 ikileme ve 10 deyim etkinliklerde kullanılmak üzere tespit edilmiştir. Kitapta sadece iki atasözü (bir varmış bir yokmuş ve açtı ağzını yumdu gözünü) tespit edilmiştir. Atasözleri sayısının yetersiz olması nedeniyle hedef söz varlığı listesine alınmamasına karar verilmiştir.

2.4.3. Söz Varlığını Geliştirme Etkinlik Kitabının Hazırlanması

Araştırmacı tarafından geliştirilen kelime öğretimi etkinlikleri önce ders planlarına dönüştürülmüş ve her bir etkinliğin değerlendirme çalışmaları için ise çalışma formları hazırlanmıştır. Etkinlik planları ve öğrenci çalışma formları birbirini tamamlar nitelikte geliştirilmiş ve araştırma boyunca kullanılacak olan *Söz Varlığını Geliştirme Kitabı* hazırlanmıştır. Söz Varlığını Geliştirme Kitabı hazırlanırken izlenen aşamalar şu şekilde sıralanabilir:

1.Aşama: Etkinliklerde Öğretilecek Söz Varlığı Unsurlarının Tespiti

Etkinliklerde öğretilecek söz varlığı unsurları tespit edilirken araştırma eylem planında oluşturulan hedef söz varlığı listesinde yer alan kelimeler, ikilemeler ve deyimler işe koşulmuştur. Tasarlanan etkinlikler sarmal olarak birbirini tamamlar nitelikte düşünülmüş ve hedef kelime listesinde yer alan unsurlar etkinliklere ünitelerde yer alan konulara göre paylaştırılmıştır. Hedef söz varlığı unsurlarının etkinliklere dağılımı aşağıdaki gibidir.

Çizelge 1:Hedef Söz Varlığı Unsurlarının Etkinliklere Dağılımı

Etkinlik No:	Etkinlik Adı	Kelime	İkileme	Deyim
1	Şifreyi Çöz	X		
2	Kelime Günlüğü	X		
3	Biriken Kelimeler	X		
4	Konuşan Kelimeler	X		
5	Eşimi Bul	X		
6	Kelime Hazinesi	X		
7	Sürpriz Kelimeler	X	X	
8	Kelime Çarkı	X		
9	Deyim Deyip Geçme	X		X
10	Zıt Kardeşler	X		

2.Aşama: Etkinliklerin Geliştirilmesi ve Ders Planına Dönüştürülmesi

Araştırmanın bu aşaması kelime öğrenme stratejilerini kullanarak etkinliklerin geliştirilmesi ve bir süreç olarak ders planına dönüştürülmesi aşamasıdır. Etkinlikler kendi içinde kelime öğrenme, ikileme öğrenme, deyim öğrenme, kelime anlamı öğrenme (eş anlamlılık, karşıt-zıt anlamlılık) gibi amaçlarla hazırlanmıştır. Daha sonra her etkinlik için etkinliğin işleyişini anlatan ders planları oluşturulmuştur. Etkinlik planları 1 ders saati (40dk.) süresince uygulanacak şekilde hazırlanmıştır. Etkinliklerin her biri için etkinlik süreci oluşturulmuş ve ders planına dönüştürülmüştür.

3.Aşama: Etkinliklerde Kullanılan Materyallerin Hazırlanması

Bu aşamada kelime öğretimi etkinliklerini desteklemek amacıyla materyaller hazırlanmıştır. Her etkinlik bir materyalle desteklenerek kelime öğretim etkinliklerinin öğrenciler tarafından kodlanması hedeflenmiştir.

4.Aşama: Çalışma Formlarının Hazırlanması

Bu aşamada Söz Varlığı Geliştirme Etkinlik Kitabında yer alan çalışma formları hazırlanmıştır. Etkinlik sürecini takip, tekrar, hatırlatma ve yazılı anlatımları tespit amacıyla hazırlanan çalışma formları öğrencilerin ürün dosyalarını oluşturmuştur.

5.Aşama: Söz Varlığını Geliştirme Etkinlik Kitabının Oluşturulması

Bu aşama geliştirilen etkinlik planları ve çalışma formlarının bir araya getirilerek kılavuzun son halini aldığı aşamadır. Bu aşamada etkinlik planları ve çalışma formları birleştirilmiştir.

2.4.4. Öğrenci Ürün Dosyalarının Oluşturulması

Araştırma sürecinde, her etkinlik sonunda öğrencilerin gelişimini kanıtlarla ve daha sağlıklı izleyebilmek amacıyla öğrenciler tarafından doldurulan etkinlik ve ça-

lışma formları ayrı ayrı öğrenci ürün dosyalarında biriktirilmiştir. Bu yolla sürecin sonunda her bir öğrencinin 23 adet çalışma formundan oluşan öğrenci ürün dosyaları oluşturulmuştur.

2.5. Veri Toplama Araçları

Araştırmada çalışma formları, araştırmacı günlüğü, yazılı anlatım kâğıtları ve (görsel-ışitsel materyaller) aracılığı ile veriler toplanmıştır.

2.5.1. Araştırmacı Günlüğü

Araştırma süreci boyunca araştırmacı sınıf öğretmeni tarafından etkinlikler sırasında ve sonrasında düzenli olarak veriler kayıt altına alınmıştır. Günlükte ayrıca etkinlikler ile notların yanı sıra öğrenci davranışlarına ve sürece yönelik dipnotlar da yer almaktadır.

2.5.2. Dokümanlar

Araştırmada kullanılan dokümanlar; yazılı anlatım çalışmaları, öğrenci ürün dosyaları, etkinlik resimleri ve ses kayıt cihazından oluşmaktadır. Bu dokümanlar řu şekilde açıklanabilir.

2.5.2.1. Yazılı Anlatım Çalışmaları

Araştırmada problem durumunun tespiti ve sürecin başında öğrenci kelime listelerinin oluşturulması amacıyla öğrencilere üç farklı yazılı çalışma yaptırılmıştır. Sürecin sonunda ise “Öğrencilerin kelime listelerini karşılaştırarak anlamlı bir fark var mı?” sorusunun cevabını öğrenebilmek için aynı yazılı çalışmalar öğrencilere tekrar yaptırılmıştır.

2.5.2.2. Öğrenci Ürün Dosyaları

Ürün dosyalarında yer alan etkinlikler arasında öğrencilerin öğrenme sürecine aktif katılmalarını sağlayan çeşitli yazma türleri yer almaktadır. Bunlar hikâye tamamlama, masal, şiir, mektup yazma ve kavram haritası oluşturma şeklinde çeşitlenmiştir. Bu etkinliklerle öğrencilerin söz varlığı unsurları kullanımını farklı çalışmalarla çeşitlendirerek derinlemesine incelenebileceği düşüncesi belirmiş ve her etkinlik sonunda öğrencilere yazma çalışmaları yaptırılarak bu çalışmalar ürün dosyasında biriktirilmiştir.

2.5.2.3. Görsel-İşitsel Materyaller (Etkinlik Fotoğrafları ve Ses Kayıt Cihazı)

Etkinlik uygulama fotoğrafları, gözlem verilerini kaydetmek amacıyla kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan ses kayıt cihazı “Konuşan Kelimeler” etkinliğinde öğrencilerin sözlü anlatımlarında kullandıkları hedef kelimeleri belirlemek amacıyla kullanılmıştır. Bu etkinlikte önce video çekimi yapılabileceği düşünülmüş fakat öğrencilerin kayıt esnasında heyecana kapılabilecekleri ve dikkatlerini dağıtabileceği düşüncesi ile ses kayıt cihazını kullanarak verilerin toplanmasına karar verilmiştir. Ses kayıt cihazi

zından ayrıca yazılı anlatım çalışmalarının analizine dair öğrencilerle yapılan görüşme diyaloglarının kaydedilmesinde de yararlanılmıştır.

2.5.2.4. Yarı Yapılandırılmış Görüşme

Araştırmada öğrencilerin yazılı anlatım çalışmalarında dikkat çeken yabancı isim ve ifadelerin hangi kanallardan etkilenecek kullandıklarını öğrenmek ve derinlemesine bilgi almak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanmıştır. Bu aşamada öncelikle çalışma grubundan hangi öğrenciler ile görüşme yapılacağına karar verilmiştir. Yazılı uygulamalardaki yabancı ifadeleri kullanan 13 öğrenci yapılan okumalarla tespit edilmiştir. Görüşme sırasında görüşme verileri kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Görüşme öncesi öğrencilerin daha önce yazmış olduğu ve yabancı ifadelerin kullanıldığı yazılı çalışmaları hazır bulundurulmuş ve ifadeler görüşme sırasında öğrenciye okunarak hatırlatma yapılmıştır. Bu hatırlamalardan sonra aşağıda yer alan sorular öğrenciye yöneltilmiş ve kayıt altına alınmıştır. Görüşmede kullanılan sorular şöyledir:

1.ifadeleri kendi hayal dünyanda oluşturduğün ifadeler mi yoksa etkilendiğin film/çizgi film/oyun/ var mı?
2. Etkilendiğin film/çizgi film/oyunun adı nedir?
3. Etkilendiğin film/çizgi film/oyunu hangi kanalda izledin?
4.ifadelerini film/çizgi film/oyundan birebir aynı mı kullandın yoksa ifadeleri değiştirerek mi kullandın?

2.6. Verilerin Analizi

Araştırma sınıf öğretmeni olarak tam katılımcı rol ile yürütülmüştür. Araştırmada kullanılan verilerin analiz edilme aşamasında gözlemin yanında doküman analizi ve içerik analizinden yararlanılmıştır.

2.6.1. Doküman Analizi

Öğrencilere yaptırılan yazılı anlatım verileri yorumlanırken doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Yazılı anlatımlarda kullanılan söz varlığı unsurları (kelime, ikileme, deyim,) ayrı ayrı bilgisayar ortamına aktarılmış ve "Simple Concordance Program 4.0.7" ve "Microsoft Excel" programları kullanılarak analiz edilip çekim ekleri silinerek listelenmiştir. Listelerde yer alan kelime, ikileme ve deyimlerin belirlenmesinde Türk Dil Kurumuna ait büyük Türkçe sözlük ile deyimler sözlüğünden (<http://www.tdk.gov.tr/>) yararlanılmıştır. Sürecin başında tespit edilen söz varlığı unsurları belirlendikten sonra sürecin sonunda aynı konulardan oluşan yazılı anlatımlarda söz varlığı unsurları (kelime, ikileme, deyim) kullanım düzeyleri karşılaştırılmıştır.

2.6.2. İçerik Analizi

Araştırmada öğrencilerin söz varlığı gelişiminin bir süreç olarak gözlemlenmesi amacıyla oluşturulan ürün dosyaları içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırmanın

hedef söz varlığı listesinin oluşturulma aşamasında ilkokul 3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı metinlerinin taranmasıyla belirlenen 135 hedef kelime, 10 ikileme ve 10 deyim kategorilere ayrılmış ve kodlar verilmiştir. Bu kategoriler belirlenirken ders kitabında yer alan unsurlar temel alındığı için kitapta yer almayan atasözleri kategoriler arasına dâhil edilmemiş ve aşağıdaki kategoriler oluşturulmuştur:

1.Kategori: Öğrencilerin yeni öğrendiği hedef kelimeleri kapsar. Örneğin; mühendis, saadet vb. 135 hedef kelime için belirlenen bu kodlar araştırmanın bulgular ve yorumlar bölümünde öğrencilerin yazılı ve sözlü anlatımlarından elde edilen verilerin içerik analizinde kullanılmıştır.

2.Kategori: Öğrencilerin kullandığı hedef ikilemeleri kapsar. Örneğin; kıpır kıpır, lıkır lıkır, güzel güzel vb. 10 hedef ikileme için belirlenen bu kodlar araştırmanın bulgular ve yorumlar bölümünde öğrencilerin yazılı ve sözlü anlatımlarından elde edilen verilerin içerik analizinde kullanılmıştır.

3.Kategori: Öğrencilerin kullandığı hedef deyimleri kapsar. Örneğin; Bir kulağın dan girip bir kulağından çıkmak, ağız kulaklarına varmak vb. 10 hedef deyim için belirlenen bu kodlar araştırmanın bulgular ve yorumlar bölümünde öğrencilerin yazılı ve sözlü anlatımlarından elde edilen verilerin içerik analizinde kullanılmıştır.

2.7. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliliğine Yönelik Çalışmalar

Bu bölümde araştırmada geçerliği ve güvenirliği sağlamak amacıyla kullanılan stratejileri yansıtan çalışmalara yer verilmiştir. Araştırmanın geçerliğini dolayısıyla inandırıcılık ve aktarılabilirliğini arttırmak amacıyla, gözlem ve görüşmenin yanı sıra etkinlik materyalleri ve etkinlikler fotoğraflarla; öğrencilerden toplanan yazılı anlatım çalışmaları ürün dosyaları ile öğrencilerle yapılan görüşmeler ise ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Ayrıca öğrencilerin yazılı anlatımlarından elde edilen söz varlığı verileri Türk Dil Kurumuna ait Büyük Türkçe Sözlük ile Atasözleri ve Deyimler Sözlüğünden (<http://www.tdk.gov.tr/>) eşlenerek geçerliği ve güvenirliği sağlanmıştır.

Araştırmada, yazılı çalışmalar içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizinde ilk olarak kategoriler ve kodlar oluşturulmuştur. Ayrıca yazılı anlatımlardan elde edilen veriler “Simple Concordance Program 4.0.7” ve “Microsoft Excel” Programları kullanılarak sayısallaştırılma yoluna gidilmiştir. Nitel verinin sayısallaştırılmasında amaç güvenirliği arttırmaktır.

3. Bulgular ve Yorum

Araştırmada gerçekleştirilen etkinlikler sonucunda elde edilen bulgular, araştırmanın problem durumu temel alınarak açıklanmış ve yorumlanmıştır. Söz varlığı kapsamında sadece kelime, ikileme ve deyimlerin kullanımına ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır. Ayrıca yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla elde edilen yabancı kelime kullanımına ilişkin toplanan veriler de bu bölümde belirtilmiştir.

3.1. Öğrencilerin Söz Varlığı Kullanımına Yönelik Bulgular ve Yorum

Araştırma bulguları, veri toplama araçlarından olan yazılı uygulamaları ile etkinlikler sonrası öğrenci ürün dosyalarında yer alan yazılı ve sözlü anlatım verilerinden yola çıkılarak analiz edilmiştir.

3.1.1. Yazılı Anlatım Uygulamalarına Yönelik Bulgular ve Yorum

Bu bölümde kelimeler, ikilemeler ve deyimlere yönelik bulgular yer almaktadır.

3.1.1.1. Kelimelere Yönelik Bulgular ve Yorum

Öğrencilerin yazılı anlatımlarında kullandıkları kelimelere dair veriler aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir:

Çizelge 2: Öğrencilerin Yazılı Anlatımlarında Kullandığı Kelimeler

	Toplam Kelime	Farklı Kelime	TK/FK
Uygulama Öncesi	4.535	938	4,82
Uygulama Sonrası	5.579	1.119	4,98

Öğrenciler uygulamalardan önce yazılı çalışmalarında toplam 4.535 kelime kullanmışlardır. Bu kelimeler 938 farklı kelimenin 4,82 oranında tekrarlanmasıyla oluşmuştur. Uygulama sonrası ise öğrenciler toplam 5579 kelime kullanmışlardır. Bu kelimeler ise 1.119 farklı kelimenin yaklaşık 4,98 oranında tekrar edilmesiyle oluşmuştur. Uygulama sürecinde kullanılan kelimelerdeki artış oranı % 23,02 düzeyindedir.

Öğrencilerin hedef kelimelerden 32 tanesini uygulama öncesinde kullanmayı tercih etmezlerken uygulamalar sonrası bazı hedef kelimeleri kullandıkları ve üretici kelime hazinesine aldıkları gözlenmiştir. Bu hedef kelimeler ve sıklıkları “baraj (1); ziyaret (5); yabancı (1); kavak (1); toplum (3); varlık (2); sivil (2); ürkek(1); çatışma (1); müthiş (5); gizemli (4); kürsü (2); tembih (1); fırsat (2); tür (1); kilim (1); ilgi (1); vaka (1); ulus (1); türlü (4);yenilik (1); kilim (1); sağ (1)” şeklindedir.

3.1.1.2. İkilemelere yönelik bulgular ve yorum

Öğrencilerin yazılı anlatımlarında kullandıkları ikilemelere dair veriler aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir:

Çizelge 3: Öğrencilerin Yazılı Anlatımlarında Kullandığı İkilemeler

	Toplam İkileme	Farklı İkileme	Tİ/Fİ
Uygulama Öncesi	6	6	1,00
Uygulama Sonrası	51	25	2,04

Öğrenciler uygulama öncesi yazılı anlatımlarında toplam 6 ikileme kullanmışlardır. Bu ikilemeler 6 farklı ikilemenin 1,00 oranında tekrarlanmasıyla oluşmuştur. Uygulamanın sonunda ise öğrenciler toplam 51 ikileme kullanmışlardır. Bu ikilemeler

25 farklı kelimenin yaklaşık 2,04 oranında tekrar edilmesiyle oluşmuştur. Uygulama sürecinde kullanılan ikilemelerin artış oranı % 750 düzeyindedir. Uygulama sonrası kullanılan ikilemeler; “ışıl ışıl (8); pırlıl pırlıl (6); tak tak (6); zaman zaman (6); güzel güzel (4);şırıl şırıl (2); 1 defa kullanılanlar ise cik cik, çabuk çabuk, çeşit çeşit, çok çok, düşünce düşünce, garip garip, cıvıl cıvıl, kıkır kıkır, korkak korkak, koşa koşa, müşil müşil, mutlu mesut, parıl parıl, sessiz sessiz, sık sık, şakır şakır, tatlı tatlı, tür tür, ürkek ürkek” şeklindedir.

3.1.1.3. Deyimlere Yönelik Bulgular ve Yorum

Öğrencilerin yazılı anlatımlarında kullandıkları deyimlere dair veriler aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir:

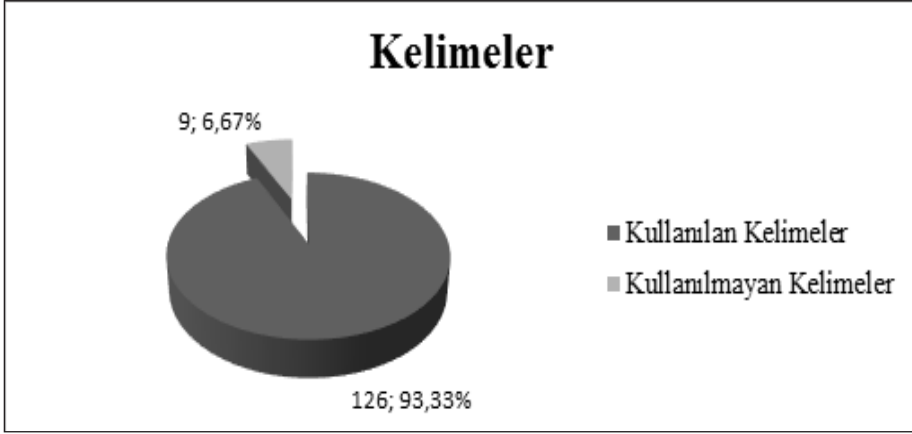
Çizelge 4: Öğrencilerin Yazılı Anlatımlarında Kullandığı Deyimler

	Toplam Deyim	Farklı Deyim	TD/FD
Uygulama Öncesi	16	14	1,14
Uygulama Sonrası	77	42	1,83

Öğrenciler uygulama öncesi toplam 16 deyim kullanmışlardır. Bu deyimler 14 farklı deyim 1,14 oranında tekrarlanmasıyla oluşmuştur. Uygulamanın sonunda ise öğrenciler toplam 77 deyim kullanmışlardır. Bu deyimler 42 farklı deyim yaklaşık 1,83 oranında tekrar edilmesiyle oluşmuştur. Uygulama sürecinde kullanılan deyimlerin artış oranı % 381,25 düzeyindedir. Uygulama sonunda kullanılan deyimler; “burun kıvırmak (12); bir kulağından girip bir kulağından çıkmak (7); yardım etmek (6); dalga geçmek (4); pes etmek (4); canı sıkılmak (3); can kulağıyla dinlemek (2); fal taşı gibi (2); havalara uçmak (2); özür dilemek (2); yola koyulmak (2); 1 defa kullanılanlar ise ağzı kulaklarına varmak, bindiği dalı kesmek, bir ileri bir geri, bir sağa bir sola dönmek, çaba sarf etmek, değerini bilmek, gelip çatmak, gurur duymak, içi sızlamak, ikram etmek, izin vermek, kanat açmak, kapı kapı dolaşmak, karar vermek, kendini adamak, minnettar kalmak, mutlu olmak, poz vermek, resim çekmek, sarf etmek, sözünden çıkmamak, sözünü tutmak, surat asmak, su gibi geçmek, şükür etmek, tüyleri diken diken olmak, üç aşağı beş yukarı, yerli yerinde olmak, vakit geçirmek, yerinden fırlamak, üstesinden gelmek” şeklindedir.

3.2 Ürün Dosyalarında Yer Alan Etkinliklere Yönelik Bulgular ve Yorum

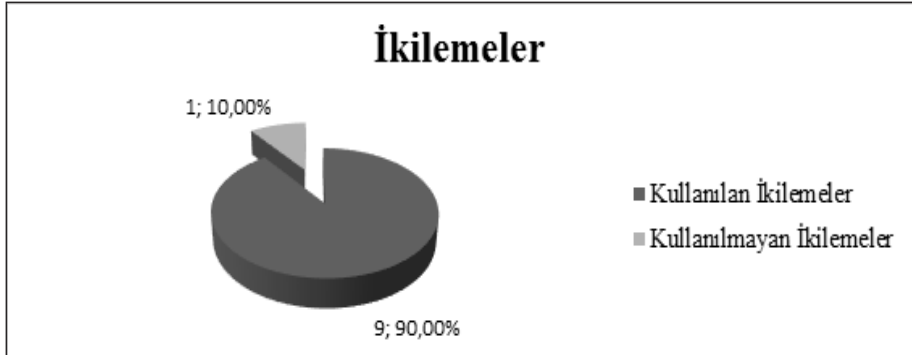
Etkinlikler sonrası öğrencilerin yazılı anlatımlarının tümü incelendiğinde, 135 hedef kelimedenden 126 hedef kelimeyi yazılı anlatımlarında kullandıkları ve üretici söz varlığına aldıkları görülmüştür. Öğrenciler ayrıca 9 kelimeyi (kursü, sergi, kalemlik, insanca, yönetim, kral, trafik, karyola ve yukarı) çalışmaların tümünde kullanmamıştır.

Şekil 2: Hedef Kelimelerin Yazılı Çalışmalarda Kullanım Oranı

Araştırmada oluşturulan hedef kelime listesinde toplam 135 kelime yer almaktadır. Çalışma grubu öğrencilerinin ürün dosyalarını oluşturan yazma çalışmalarında kullandıkları 126 kelime tüm kelime kullanımının % 93,33'ünü oluşturmaktadır.

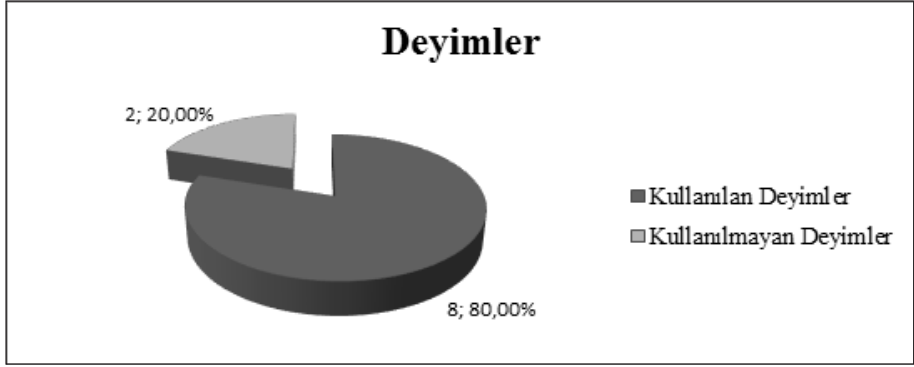
Etkinlikler sonrası öğrencilerin yazılı anlatımlarının tümü incelendiğinde, 10 hedef ikilemeden 9 hedef ikilemeyi yazılı anlatımlarında kullandıkları ve üretici söz varlığına aldıkları görülmüştür. Öğrencilerin çalışma sonunda 1 ikilemeyi (ışıl ışıl) çalışmaların tümünde kullanmadıkları görülmüştür.

Şekil 3:Hedef İkilemelerin Yazılı Anlatım Çalışmalarda Kullanım Oranı

Araştırmada oluşturulan hedef kelime listesinde toplam 10 ikileme yer almaktadır. Çalışma grubu öğrencilerinin ürün dosyalarını oluşturan yazma çalışmalarında kullandıkları 9 ikileme tüm ikileme kullanımının %90'ını oluşturmaktadır.

Etkinlikler sonrası öğrencilerin yazılı anlatımlarının tümü incelendiğinde, 10 hedef deyimden 8 hedef deyim yazılı anlatımlarında kullandıkları ve üretici söz varlığına aldıkları görülmüştür. Öğrencilerin çalışma sonunda iki hedef deyim (gevezeliği ele almak ve gözünü bir yere dikmek) çalışmaların tümünde kullanmadıkları görülmüştür.

Şekil 4: Hedef Deyimlerin Yazılı Çalışmalarda Kullanım Oranı

Araştırmada oluşturulan hedef kelime listesinde toplam 10 deyim yer almaktadır. Çalışma grubu öğrencilerinin ürün dosyalarını oluşturan yazma çalışmalarında kullandıkları 8 deyim tüm deyim kullanımının %80 'ini oluşturmaktadır.

3.3. Yarı Yapılandırılmış Görüşmelere Yönelik Bulgular ve Yorum

Çalışma grubunda yer alan bazı öğrencilerin özellikle çizgi film ve film senaryoları ile karakterlerinden etkilendikleri; bilgisayar oyunlarındaki unsurları yazılı çalışmalarında kullandıkları görülmüştür. Yabancı unsurları kullanan 13 öğrenciden 3 tanesinin ifadeleri kendi hayal dünyalarından oluşturduğu 10 tanesinin ise medya unsurlarından birebir etkilendiği yapılan görüşmeler sonucu tespit edilmiştir. Medya unsurlarından birebir etkilenen öğrencilerden görüşmeler sonucu elde edilen bulgular, Çizelge 5'te gösterilmiştir:

Çizelge 5: Öğrencilerle Yapılan Görüşmeler Sonucunda Elde Edilen Bulgular

Öğrenci Kodu	Yazılı Anlatımlarında Kullandığı İfade/İfadeler	Çizgi Film/ Film/Oyun Adı	Etkilendiği Medya Unsuru	İzlediği Kanal
K1	Chocolate	Candy crash saga	Bilgisayar oyunu	İnternet
K3	Karlar Ülkesi	Karlar Ülkesi	Sinema Filmi	Disney Chanel
K6	Monster Hightkedi+kız; vampir+kız; balık+kız; elektrik+kız	Monster Hight	TV	Carton Network
K9	Barbie	Barbie	İnternet	Youtube
E1	Buz Devri	Buz Devri	Sinema Filmi	Sinema Salonu
E2	Özel hızlı çita	Champoscams	Bilgisayar Oyunu	İnternet
E3	Karlar Ülkesi; Ensa; Âna; Olâf	Karlar Ülkesi	TV	Cd
E6	Savaşçı; okçu; dev	Mine Craft	Bilgisayar Oyunu	İnternet
E8	Kas+adam	Regular Show	TV	Carton Network
E10	Yastık Ülkesi	Advanture Time	TV	Carton Network

Öğrencilerin yazılı çalışmalarında yer alan; chocolate, karlar ülkesi, Monster Hight, kedi+kız, vampir+kız, balık+kız, elektrik+kız, barbie, buz devri, özel hızlı çita, ensa, âna, olâf, savaşçı, okçu, dev, kas+adam, yastık ülkesi gibi ifadeler, öğrencilerin kelime hazinesini etkileyen kanallardan biri olan iletişim araçlarının (Tv, internet, bilgisayar vb.) yansımaları olarak karşımıza çıkmaktadır.

4. Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde eylem araştırması kapsamında öğrencilere uygulamanın başında ve sonunda yaptırılan yazılı anlatım çalışmalarından, öğrenci ürün dosyalarından ve öğrencilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar ile öneriler yer almaktadır.

4.1. Sonuç

Günümüzde Türkçe derslerinde Millî Eğitim Bakanlığınca kelime öğretiminde kullanılmak üzere hazırlanmış ve sınıflarda uygulamaya alınabilecek söz varlığı lis-

teleri bulunmamaktadır. Değişik yaş grubundaki öğrencilerin kelime hazinelerindeki kelime sayısı, sınırlı sayıda yapılan çalışma (Çiftçi, 1991; Tosunoğlu, 1998; Karadağ, 2005; Kurudayıoğlu, 2005; Baş, 2006) sonuçlarına dayanmaktadır. Araştırmalarda oluşturulan bu kelime listeleri Millî Eğitim Bakanlığı işbirliğinde öğretmen kılavuz kitaplarında yer almadığı için kelime listeleri araştırmalarla sınırlı kalmış ve çalışma kitabı kelime öğretimi etkinliklerinde yerini alamamıştır. “Ölçmeye dayanmayan ve tespit edilmesi zor olan bir kelime hazinesinin hangi kelimelerle ve nasıl bir teknikle zenginleştirilebileceği bilimsel bir temele dayanmamaktadır” (Ertem, Akyüz ve Aru, 2014, 3). Bu sebeple araştırmanın başlangıç aşamasında hedef söz varlığı listesi belirlenirken büyük zorluklarla karşılaşmıştır.

Geliştirilen etkinlikler kapsamında öğrenciler öğrendikleri hedef söz varlığı unsurlarından toplam 135 hedef kelimenin %93,33’ünü; 10 hedef ikilemenin %90,00’ünü; 10 hedef deyim %80,00’ünü yazılı ve sözlü anlatımlarında kullandıkları ve üretici kelime hazinesine aldıkları yapılan içerik analizi sonucu ortaya çıkmıştır. Etkinliklerde kelime öğrenme stratejileri ile öğrenen öğrencilerin hedef söz varlığı unsurlarını yazılı anlatımlarında bu yüksek oranlarda kullanmaları anlama çalışmalarının da başarıya ulaştığının göstergesidir. Ayrıca kelime öğrenme stratejilerinin oyunlaştırma, dramatizasyon, kukla kullanımı gibi tekniklerle desteklenmesi öğrenmenin kalıcı olmasını ve yazılı çalışmalara transferini sağlamıştır. “Öğretim ve hatırlatma sırasında görsel, sözel, duygusal, kinestetik (dokunmaya dayalı) olarak hafızayı uyarıcı ve geliştirici yollara başvurulmalıdır. Çünkü her öğrencinin kendine uygun bir öğrenme ve hatırlama şekli vardır. Kelime öğretiminde, değişik yöntem ve tekniklerle tekrarlamalara ağırlık verilerek yapılan çalışmalar en etkili çalışmalardır” (Akyol, 2001, 146).

Uygulamaların başında öğrenciler toplamda 4535 kelime kullanmıştır. 4535 kelimedede; 938 adet farklı kelime; 413 adet bir kez kullanılmış kelime bulunmaktadır. Çalışmalarda kullanılan en sık 100 kelime tüm kelime kullanımının %57,37’sini oluşturmaktadır. Uygulamalar sonrası ise öğrenciler toplamda 5.579 kelime kullanmıştır. 5.579 kelimedede 1119 farklı kelime ve bir kez kullanılmış 536 kelime bulunmaktadır. Yazılı çalışmalarda kullanılan en sık 100 kelime tüm kelime kullanımının %57,82’sini oluşturmaktadır. Öğrencilerin sürecin sonunda farklı kelime kullanımlarındaki 181 kelimelik artış ve toplamda 1044 kelimelik artış öğrencilerin kendilerini ifade etmede kullandıkları kelime hazinesinin geliştiğini göstermektedir.

Uygulama öncesi ve sonrası söz varlığı kullanımı açısından karşılaştırıldığında ise sürecin sonunda kelime kullanımında %23,02 artış, ikileme kullanımında %750 artış ve deyim kullanımında %381,25 artış sağlanmıştır. Özellikle ikileme ve deyimlerin kullanımında yüksek bir artış söz konusudur. Bu artışın sebebi öğrencilerin geliştirilen etkinliklerde ikilemelerle ve deyimlerle yoğun bir şekilde karşılaşmalarıdır. Öğrenciler etkinliklerde anlama çalışmaları sayesinde ikileme oluşturma mantığını kavramış ve yazılı çalışmalarına yansıtmıştır. Öğrencilerin hedef ikilemelerin birebir kullanımı dışında yeni ikilemeler de oluşturmaları bu durumun bir sonucudur. Ayrıca anlama

çalışmalarının olumlu etkisi öğrencilerin deyim kullanma becerilerine de yansımıştır. Özellikle görseli verilerek dramatizasyon tekniği ile anlatılan 4 deyimın akılda kalması ve öğrenciler tarafından yazılı anlatımlarda kullanılması problem durumunun iyileştirilmesi adına sevindirici bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmada diğer bir sonuç ise geliştirilen etkinliklerde kullanılan hedef söz varlığı unsurlarının uygulamaların sonunda yapılan çalışmalarda karşımıza çıkması olmuştur. Bu planlanan bir sonuç olmamasına rağmen öğrenciler sürecin başında bazı hedef kelimeleri kullanmazken, etkinlikler sonrası hedef kelimelerden 23 tanesini [baraj (1); ziyaret (5); yabancı (1); kavak (1); toplum (3); varlık (2); sivil (2); ürkek (1); çatışma (1); müthiş (5); gizemli (4); kürsü (2); tembih (1); fırsat (2); tür (1); kilim (1); ilgi (1); vaka (1); ulus (1); türlü (4); yenilik (1); kilim (1); sağ (1)]; hedef ikilemelerden 5 tanesini [güzel güzel; ıslıl ıslıl; pırıl pırıl; şırl şırl; kıkır kıkır]; hedef deyimlerden 4 tanesini [üç aşağı beş yukarı; bir kulağından girmek bir kulağından çıkmak; burun kıvrırmak; ağız kulaklarına varmak] çalışmalarında kullandıkları görülmüştür. Bu sonuçlar, kelime öğrenme stratejilerine uygun hazırlanan etkinliklerin öğrencilerin söz varlığı kullanımlarında gözle görülür bir gelişim sağladığını ve dolayısıyla zihin ve düşünce gelişimini de olumlu yönde etkilediğini ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin atasözü kullanımı açısından değerlendirme yapılmak istendiğinde ise 3. Sınıf Türkçe ders kitabında sadece iki atasözü (bir varmış bir yokmuş ve açtı ağızını yumdu gözünü) tespit edilmiştir. Atasözleri sayısının yetersiz olması nedeniyle hedef söz varlığı listesine atasözlerinin alınmamasına karar verilmiştir. Bu durum öğrencilerin kullandığı söz varlığı unsurlarının geliştirilmesinde bütüncül bir öğretimin yapılamamasına da neden teşkil etmiştir. Araştırmanın sonunda geliştirilen etkinlikler kapsamında ders kitaplarında yer almasa dahi atasözleri öğretimi ile etkinliklerin geliştirilmesi ve uygulamaya alınması durumunda öğrencilerin söz varlığı gelişimlerinin daha sağlıklı olabileceği kanısına varılmıştır. Bu nedenle ders kitabı ile öğrencilerin yazılı anlatımları arasında atasözü kullanımı açısından bir değerlendirme yapılamazken; Türkçe ders kitabının, atasözü kullanımı konusunda yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır.

Etkinlikler esnasında 3. sınıf seviyesinde bugüne kadar ortak bir kelime hazinesi öğretimi olmamasına bağlı olarak özellikle metinlerden elde edilen hedef kelime listesinde bulunan bazı kelimeler çalışmalar esnasında sözlüklerde öğrenciler tarafından bulunamamıştır. Bu durum ilkökul öğrencilerine yönelik hazırlanan bazı sözlüklerin TDK onaylı olmasına rağmen yayınevlerinin tutarsız listelerinden dolayı süreçte aynı kelimeyi arayan öğrencilerin kelime anlamlarını bulurken zorluk yaşamasına sebep olmuştur. Tüm bu bilgiler ışığında öğrencilerin kelime hazinesini geliştirmede başvurulabilecek etkin kaynaklardan biri olan ilkökul sözlüklerinin bazı kelimelerin öğrenimine katkıda bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca ikileme çalışmalarında öğrencilerin kullanımına yönelik herhangi bir ikileme sözlüğünün bulunmaması nedeniyle öğrenciler, ikileme anlamlarını bulurken tahmin, akıl yürütme veya öğretmene

sorma yollarına başvurmuş ve ikileme anlamlarını bulabilecekleri başvuru kaynağının olmaması öğrencilerin de dikkatini çeken bir nokta olmuştur.

Uygulama sürecinde okulda kelime öğretimi için hazırlanan ve sınıfta sürekli kullanılan etkinlik materyalleri nöbetlerde diğer sınıf öğretmenlerinin dikkatini çekmiş ve kendi sınıflarında da uygulamak istemişlerdir. "...Sınıf duvarına asılan Kelime Hazinesi Haritası Türkçe derslerinde yapım eklerini hatırlamak amacıyla öğrencilerin ihtiyaç anında yardım aldığı bir materyal haline geldi. Böylelikle öğrenciler yeni kelimeler türetirken ekler göz önünde olduğu için kalıcılık sağlamış oldu. Ayrıca yapım eklerinin yer aldığı kelime hazinesi haritası teneffüslerde nöbetçi öğretmenlerin de dikkatini çekti ve sınıflarında uygulanmak üzere alındı"(Araştırmacı Günlüğü, 05.12.2014). Bu durum bu tür kelime öğretim materyallerinin sınıflarda yaygınlaştırılması halinde öğrencilerin söz varlığını geliştirme çalışmalarının çalışma grubu ile sınırlı kalmayıp uygulama evreninin genişlemesinde yarar sağlanabileceğini göstermektedir.

Uygulama sürecinde karşımıza çıkan diğer bir sonuç ise E1 rumuzlu öğrencinin "aslan gibi zıplayan kartal gibi uçan" manasında "aska" diye yepyeni bir sözcük üretmesi ve yazılı anlatımında kullanmasıdır. Bu durum Aksan'ın (2003, 44) "Bir insan, konuşurken ve yazarken anadilinin söz varlığına ve dilbilgisi kurallarına dayanarak sözcüklere üretebileceği gibi, aynı dilde, o ana kadar hiç kimsenin söylemediği bir söz söyleyebilir, değişik duyguları, imgeleri dile getirebilir" düşüncesine örnek teşkil etmektedir.

Son olarak araştırmada öğrencilerin çalışmalarında kullanılan kelimeler arasında yabancı isimler ve ifadelerin dikkat çektiği söylenebilir. Bu kelimelerin hedef kelimeler arasında yer almaması ve bazı öğrenciler tarafından tercih edilmesi öğrencilerin nereden etkilenecekleri bu kelimeleri kullanabileceklerinin düşünülmesini sağlamış ve uygulama sonrası öğrencilerle yapılan görüşmelerde kullandıkları hayal unsuru ifadelerin bilgisayar oyunları, internet oyunları, televizyon ve sinemada karşılaştıkları unsurlar olduğu öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucu tespit edilmiştir. Bu sonuç, Öz'ün (2011, 165) "Bugün artık öğretim süreci içinde geleneksel anlamda öğretmenler ve derslerin yanında her türlü toplantılar, kara tahta, cansız resim ve şekiller, film şeritleri, ses bantları, projeksiyon vb. bile yetersiz kalmış; kitle haberleşme araçları olan basın, radyo ve televizyonun güncel bir şekilde eğitimde rol alması zorunlu olmuştur" düşüncesinin dayanağını oluşturmaktadır.

4.2. Öneriler

Araştırma sonucu elde edilen bulgulara dayalı olarak ilkökullü öğrencilerinin söz varlığını geliştirme amacıyla aşağıdaki öneriler sıralanabilir.

1. İlkokul öğrencilerinin söz varlığını geliştirmeye yönelik çalışmalar artırılabilir ve etkinlikler kâğıt üzerinde kalmayıp çeşitli tekniklerle zenginleştirilerek öğrencilerin aktif olduğu uygulamalara dönüştürülebilir.

2. Ders kitaplarında sadece kelime öğretimine yönelik olan söz varlığı çalışmaları diğer unsurlarında (ikileme, deyim, atasözü vb.) göz ardı edilmediği bütüncül bir çalışma olarak düşünülebilir ve tasarlanabilir.

3. Millî Eğitim Bakanlığı ve üniversitelerin ortak çalışmaları ile ilkokullarda sınıf seviyelerine uygun olarak öğretilmesi gereken ortak kelime listeleri oluşturulabilir. Oluşturulan bu listeler öneri niteliğindeki etkinliklerle öğretmen kılavuz kitaplarında yer alabilir. Böylece okullarda öğretmenler, Türkiye'nin her kesiminde aynı yaş grubu öğrencilerine ortak bir kelime hazinesi kazandırma imkânına sahip olabilir ve kelime öğretimi bilimsel bir temele dayandırılabilir.

4. 7-11 yaş çocuklarının henüz oyun çağından çıkmadığı gerçeğinden hareketle ilkokullarda etkinlikler düzenlenirken kelime oyunlarından ziyade etkinliklerin bir bütün olarak oynulaştırılması mantığı yararlı olabilir. Oyun tekniği ile öğrenciler etkinliklerde hem eğlenip hem kelime öğrenebilirler.

5. Söz varlığını geliştirme çalışmalarında ilkokul sınıf öğretmenlerinin birçok derse girmesi durumu avantaja dönüştürülerek kelime öğretimini disiplinler arası uygulanması sağlanabilir. Örneğin; fen bilimleri dersinde öğrencinin bir gözlemini anlatırken daha önce öğrendiği ve yeni öğrendiği kelimeleri harmanlayarak zengin bir dil ile anlatılması sağlanabilir.

6. Söz varlığı unsurlarının geliştirilmesinde sınıf içi etkinliklerde materyal kullanımı önemlidir. İlkokulda öğrencilerin yaş özelliklerine bakıldığında etkinliklerde görsellik dikkat çekmede ve ilgiyi uyanık tutmada çok yararlıdır. Millî Eğitim Bakanlığı ve EĞİTEK bünyesinde sınıflarda kullanılacak kelime düzenekleri geliştirilebilir ve bu materyaller öğretmenlerin ve öğrencilerin kullanımına açılabilir.

7. TDK'nin söz varlığı unsurlarının öğretimini destekleyecek sözlük çeşitleri arasında ikileme sözlükleri de yer alabilir ve öğrencilerin kullanımına sunulabilir.

Kaynakça

- AKSAN, D.(2003). **Dil, Şu Büyülü Düzen**, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- AKSAN, D. (2004). **Türkçenin Söz Varlığı**, Engin Yayınevi, Ankara.
- AKYOL, H. (2001). **Türkçe İlkokula Yazma Öğretimi**, Gündüz Eğitim ve Matbaacılık, Ankara.
- BAŞ, B. (2006). **1985-2005 Yılları Arasında Çocuk Edebiyatı Sahasında Yazılmış Tahkiyeli Metinlerin Söz Varlığı Üzerine Bir Araştırma**, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- ÇİFTÇİ, M. (1991). **Bir Grup Yükseköğrenim Öğrencisi Üzerinde Kelime Serveti Araştırması**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

◆ Serpil Demirci / Bayram Baş

- ERTEM, İ Akyüz, S ve Aru, S (2014). “*Türkçe Ders Kitaplarında Kelime Hazinesini Geliştirmeye Yönelik Planlamanın İncelenmesi*”, *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, S.3, ss. 675-694.
- GÖĞÜŞ, B. (1978). *Türkçe ve Yazın Eğitimi*, Gül Yayınevi, Ankara.
- GÜL, D. (2009). *İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Kelime Öğretiminde Kullanılan Etkinliklerin Etkililiğine Yönelik Bir Araştırma*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya.
- ONAN, B. (2009). “*Eklemler Dil Yapısının Türkçe Öğretiminde Oluşturduğu Bilişsel (Kognitif) Zeminler*”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.6-11, ss. 237-264.
- ONAN, B. (2011). *Anlama Sürecinde Türkçenin Yapısal İşlevleri*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- ÖZ, M. F. (2011). *Uygulamalı Türkçe Öğretimi*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- KARADAĞ, Ö. (2005). *İlköğretim I. Kademe Öğrencilerinin Kelime Hazinesi Üzerine Bir Araştırma*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- KARADAĞ, Ö. (2013). *Kelime Öğretimi*, Kriter Yayınevi, İstanbul.
- KARADAĞ, Ö ve KURUDAYIOĞLU, M 2010, “*2005 Türkçe Programına Göre Hazırlanmış İlköğretim Birinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarının Kelime Hazinesi*”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, S. 27, ss. 423-436.
- KARADÜZ, A ve Yıldırım, İ (2011). “*Kelime Hazinesinin Geliştirilmesinde Öğretmenlerin Görüş ve Uygulamaları*”, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S.10-2, ss. 961-984.
- KURUDAYIOĞLU, M. (2005). *İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Kelime Hazinesi Üzerine Bir Araştırma*, Ankara Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- ŞİMŞEK, T ve Topal, Y (2006). “*Türkçe Eğitiminde Drama ve Özgün Uygulama Örnekleri*”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.7-1, ss.277-298.
- TDK.(2005). *Türkçe Sözlük*, Ankara.
- TOSUNOĞLU, M. (1998). *İlköğretim Okullarına Başlayan Öğrencilerin Okuma Yazmayı Öğrenmeden Önceki Kelime Serveti Üzerine Bir Araştırma*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- TÜRKYILMAZ, M. (2013). *Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatımdaki Aktif Kelime Hazinesinin Belirlenmesi (Kırşehir/Akçakent Örneği)*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- <http://www.tdk.gov.tr> , “*Türk Dil Kurumu* ”, Türk Dil Kurumu, 19 Aralık 2014.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.